

СПЕЦИФИЧНОСТИ ПОПУНЕ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

Небојша Ж. Марковић

Војска Србије, Команда за обуку, 3. Центар за обуку, Лесковац,
Република Србија

e-mail: nebojsa.markovic3@gmail.com, аутор за преписку.

ОБЛАСТ: војне науке

ВРСТА ЧЛАНКА: стручни рад

Сажетак (апстракт):

Рад говори о специфичностима попуне територијалне бригаде људством из резервног састава, начином попуне, проблемима који се јављају у попуни и који су услови потребни да се испуне да би попуна била адекватна. Основни циљ овог истраживања је дескрипција актуелног начина, односно модела обезбеђења базе резервног састава из које се врши попуна територијалних бригада. Такође, рад има за циљ да укаже на проблеме у тренутној попуни територијалних бригада људством из резервног састава. Као резултат истраживања истиче се да је тренутна попуна територијалних бригада проблематична, посебно резервним официрима и резервним подофицирима, специфично у квалитативном смислу, односно старосној структури. У случају потребе територијалне бригаде би могле да се употребе за реализацију постављених мисија и задатака, али би ефекти које би постигли са тренутним стањем попуне били много мањи.

Кључне речи: попуна, територијална бригада, резервни официри, резервни подофицири, резервни војници.

УВОД

Очување суверености, независности и територијалне целовитости Републике Србије и националног, културног, верског и историјског идентитета српског народа и националних мањина трајни су интереси свих грађана.¹ Како се Република Србија определила за своју безбедност, што је предуслов сопственог

¹ Доктрина Управљања људским ресурсима Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012, стр.11.

развоја, то пред Војску Србије, која је део система безбедности, поставља читав низ захтева како би се довела у стање да може успешно извршавати додељене мисије и задатке. Човека сматрамо једним од битних и често одлучујућим фактором у функционисању војне организације, те су људски ресурси и управљање људским ресурсима један од значајних чинилаца војне способности, развоја и опстанка. Због тога се људски потенцијал мора посматрати као најзначајнији ресурс и према њему се мора исказати највиши степен пажње и интересовања. Људски ресурси Војске Србије, поред материјалних ресурса, својим квалитативним и квантитативним обележјима чине основ за извођење операција.

Попуна Војске Србије обухвата попуну сталним и резервним саставом. Стални састав Војске Србије чине професионални припадници Војске Србије и војници на служењу војног рока, а резервни састав Војске Србије чини активна и пасивна резерва.² Попуна сталним и резервним саставом представља један од битних елемената оперативних и функционалних способности Војске Србије. Попуна у ширем смислу обухвата обезбеђење људским и материјалним ресурсима у складу са организацијском структуром једне јединице.

Попуну људством можемо разматрати кроз више аспеката, пре свега са квантитативног и квалитативног становишта. Квантитет се исказује превасходно бројем људи, док се квалитет људских ресурса испољава преко борбеног морала, нивоа обучености и физичке припремљености.

Копнена војска, као део Војске Србије, по својој намени организована је у снаге за реаговање, главне одбрамбене снаге и снаге ојачања.³ Снаге ојачања чине јединице територијалних снага (Територијалне бригаде) као део Копнене војске. Територијалне снаге су опремљене и оспособљене за извршавање задатака одбране територије у додељеним зонама одговорности и тежишно се попуњавају пасивном резервом. На основу дефинисања места и улоге може се закључити значај територијалних снага за одбрану земље, а самим тим и значај попуне сталним и резервним саставом.

Попуна Територијалних бригада адекватним људством из резервног састава веома је значајна и истој је потребно посветити значајну пажњу. Код попуне Територијалних бригада је веома значајно да иста буде адекватна и да у сваком тренутку може да

² Исто, стр. 23.

³ *Доктрина Копнене Војске*, ГШ ВС, Београд, 2012, стр. 19.

одговори на евентуалне изазове, ризике и претње. Као део Војске Србије, Територијалне бригаде су саме по себи специфичне у односу на остале јединице, па је самим тим и попуна истих људством специфична, јер се ради о снагама ојачања, те због тога немају приоритет у попуни, што им даје још већу специфичност, када се говори о њиховој попуни резервним саставом.

УСЛОВИ У КОЈИМА СЕ ВРШИ ПОПУНА ТЕРИТОРИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

Резервни састав и попуна ратних јединица Војске Србије резервним саставом дефинисана је системско-доктринарним документима који регулишу употребу Војске Србије. Системско-доктринарна документа која детаљно регулишу елементе попуне ратних јединица Војске Србије резервним саставом су: Доктрина Војске Србије⁴, Доктрина управљања људским ресурсима Војске Србије⁵ и Правило о мобилизацији Војске Србије,⁶ као и постојећа правна акта: Закон о одбрани,⁷ Закон о Војсци Србије,⁸ Закон о војној, радној и материјалној обавези.⁹ Кроз нормативно-правну регулативу биће дефинисана и објашњена упутства и правилници који детаљније и ближе уређују организацију и начин попуне Војске Србије у миру и рату које спроводи Министарство одбране и Војска Србије.

Друштвено–политички услови директно утичу на базу из које се врши попуна ратних јединица резервним официрима, резервним подофицирима и резервним војницима. Ови услови се огледају у различитом погледу друштвених структура и слојева на обавезу служења војног рока.

Утицај безбедносног окружења директно утиче на потребу за стабилном и јаком војском која може да одговори на све могуће изазове, ризике и претње. Због могућег погоршања безбедносних услова у земљи и окружењу постоји потреба да се размотри враћање обавезног служења војног рока.

⁴ Доктрина Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2010.

⁵ Доктрина Управљања људским ресурсима Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012.

⁶ Правило о мобилизацији Војске Србије, МО, Сектор за политику одбране, Београд, 2016.

⁷ Закон о одбрани, Службени гласник РС, бр. 116/2007.

⁸ Закон о Војсци Србије, Службени гласник РС, бр. 116/2007.

⁹ Закон о војној, радној и материјалној обавези, Службени гласник РС, бр. 88/2009.

Нормативно-правна регулатива која дефинише попуну Територијалне бригаде

Под нормативно-правном регулативом подразумевају се сва системско-доктринарна и друга документа која ближе уређују попуна Територијалне бригаде. Попуна Територијалне бригаде и Војске Србије у целини дефинисана је системско-доктринарним документима, који детаљније и ближе уређују организацију и начин попуне Војске Србије у миру и рату које спроводи Министарство одбране и Војска Србије. Поред наведених доктрина, правилника и закона, документа која дефинишу и ближе одређују попуна Територијалне бригаде и Војске Србије у целини су службени војни листови. Њима су дефинисане обавезе, дужности, радње и поступци органа у попуни.

Доктрина Војске Србије попуна дефинише кроз припрему људских ресурса која обухвата планирање људских ресурса, регрутовање војних обвезника, селекцију и пријем професионалних припадника Војске Србије, социјализацију, распоређивање, планирање каријере, решавање статусних питања, вредновање и оцењивање ефикасности и способности кадра и морално-психолошке припреме. Доктрина Војске Србије дефинише да је основни циљ припрема људских ресурса попуна Војске Србије високомотивисаним и оспособљеним људством, које своју чврстину и опредељеност да у потпуности извршава обавезе базира на друштвеноприхваћеним вредностима и професионалним стандардима.¹⁰ Овај циљ који дефинише Доктрина Војске Србије се односи и на попуна резервним саставом Територијалне бригаде. Квалитативна обележја људских ресурса чине: патриотизам, прихватање циља рата, физичка припремљеност, борбене и слободарске традиције, храброст, смелост, иницијатива, војностручна оспособљеност, опште образовање и култура, психичка стабилност и степен мотивације за извршавање задатака.¹¹ Квантитативна обележја људских ресурса чине: број борбених јединица, њихова попуњеност, могућност попуне губитака, број радноспособних становника који обављају припреме за рат, број савезника и слично. То је, у суштини, број људи који се ангажује у систему одбране у целини или за извршавање појединих задатака, као и оних који на било који начин доприносе успеху борбених

¹⁰ Доктрина Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012, стр. 53.

¹¹ Доктрина Управљања људским ресурсима Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012, стр. 22.

дејстава и рата у целини.¹² Доктрина управљања људским ресурсима Војске Србије дефинише да се Војска Србије састоји од сталног и резервног састава.

Стални састав Војске Србије чине професионални припадници Војске Србије и војници на служењу војног рока. Професионални припадници Војске Србије су професионална војна лица и цивилна лица на служби у Војсци Србије. Професионална војна лица су официри, подофицири и професионални војници, а цивилна лица на служби у Војсци Србије су војни службеници и војни намештеници.¹³

Обавеза служења у резервном саставу подразумева учешће лица из резервног састава на војним вежбама, курсевима и другим облицима војне обавезе у непосредној ратној опасности и у рату, као и обављање других дужности војних обвезника прописаних у законским и подзаконским актима. Резервни састав чине резервни официри, резервни подофицири и војници у резерви. На основу одобреног броја и структуре лица за попуна активном и пасивном резервом, организационе јединице за управљање људским ресурсима израђују планове попуне и ангажовања активне резерве.

Ратне јединице послове попуне резервним саставом и стварима из пописа извршавају преко територијалних органа Министарства одбране, у складу са прописима којима се уређује војна, радна и материјална обавеза. Обавезе лица у резервном саставу настају од дана отпуштања са служења војног рока или цивилне службе, до дана када је обавеза служења војног рока и цивилне службе регулисана на други начин, односно до дана престанка професионалне војне службе и трају до краја календарске године у којој војни обвезник (мушкарац) навршава 60 година живота.¹⁴ Ратне јединице попуњавају се људством из сталног и резервног састава и материјалним средствима из пописа по плановима попуне. Попуна ратних јединица планира се на основу: формације, елемената организацијског развоја, утврђених критеријума и приоритета попуне, људских и материјалних ресурса територије и прописа којима се уређује извршавање војне, радне и материјалне обавезе у ратном и ванредном стању.¹⁵ Ради обезбеђења поуздане попуне ратних

¹² Исто, стр. 22.

¹³ Исто, стр. 23.

¹⁴ *Закон о војној, радној и материјалној обавези*, Службени гласник РС, бр. 88/2009, члан 49.

¹⁵ *Правило о мобилизацији Војске Србије*, МО, Сектор за политику одбране, Београд, 2016, стр. 13.

јединица, планира се и распоређује до 10% више лица у резервном саставу, у односу на број који се узима из резервног састава. Поред обезбеђења попуне на овај начин, формира се и општа резерва, која је величине до 30% од формацијског бројног стања ратне јединице. Замена лица у резервном саставу која се не одазову у ратне јединице се врши из опште резерве коју чине нераспоређени припадници пасивне резерве. Попуна ратне јединице врши се са територија што мањег броја јединица локалне самоуправе, при чему приоритет попуне имају ратне јединице са краћим временом трајања мобилизације.

Уредбе, упутства и правилници који излазе у службеним војним листовима, ближе и прецизније дефинишу и одређују попуну Војске Србије резервним саставом, прописују и одређују начин поступања територијалних органа Министарства одбране и осталих субјеката одбране који се баве попуном Војске Србије.

Системско–доктринарна документа, правила, упутства и одлуке ближе одређују и дефинишу начин попуне Територијалне бригаде и Војске Србије у целини. Наведена документа конкретно дефинишу и одређују специфичности попуне које се јављају у конкретним случајевима попуне, посебно при планирању и извршавању попуне Територијалне бригаде. Да би се попуна реализовала на адекватан начин и да би иста задовољила све критеријуме и захтеве који се поставе пред ратну јединицу, морају се у потпуности испоштовати сва доктринарна документа, правилници и упутства, што је у тренутним условима, са тренутном базом резервног састава из које се попуњавају Територијалне бригаде врло отежано или готово немогуће.

Друштвено-политички услови у којима се врши попуна Територијалне бригаде

Друштво представља организовану заједницу људи, повезаних у групе, који својим радом и средствима којима располажу у одређеној природној околини, постоје ради производње, стварања, набавке и расподеле материјалних добара потребних за живот.¹⁶ Основу једног друштва чини човек, који својим односом према природи ствара себе као друштвено биће. Због тога више људи организованих у заједницу представља друштво, које у својим међусобним односима утиче на појединце у друштву, као и на

¹⁶ Марковић, Д., Булатовић, И., *Социологија*, Висока школа струковних студија, Београд, 2014, стр. 42.

њихово понашање. Суштина друштва је у међусобним односима људи, који су међусобно повезани кроз различите друштвене појаве, а суштина човека је у његовом животу као свесног бића. У друштву се људи, у основи, промишљено и сврсисходно понашају, повезујући међусобно своја деловања руковођени разним мотивима у циљу задовољавања својих потреба у различитим условима и утицајима.¹⁷

Однос између човека и друштва је сложен. Сложеност утицаја човека на друштво и друштва на човека произилази из чињенице да човек, као јединка долази на свет са одређеним психичким диспозицијама које се тек у друштву, животној и друштвеној заједници развијају, и чијим развојем индивидуа постаје личност.¹⁸ Односи између човека и друштва и њихов међусобни утицај, човека на друштво и друштва на човека, представљају услове у којима се друштво и човек развијају и међусобно утичу једни на друге. Друштво као организована заједница људи одређује услове у којима ће се човек развијати, радити, напредовати и понашати. Од услова који су у друштву одређени и дефинисани зависи и понашање човека. С тим у вези, друштво својим условима одређује понашање појединаца.

На основу свега наведеног, друштво, као појава у многоме утиче на популу Територијалне бригаде и Војске Србије у целини. Од тога какав је однос друштва према Војсци Србије и попуни исте, такве ће услове створити и деловати на сваког појединца, да се тако односи према попуни Војске Србије, а самим тим и попуни Територијалне бригаде. Како је већ наведено, друштво има утицај на човека и ако друштвена заједница сматра да је војска као институција непотребна, појединац ће под утицајем друштвене заједнице сматрати да, иако има жеље, воље и мотивације да приступи војсци, то није добро, јер га због тога друштвена заједница може одбацити.

Друштвени услови у којима се врши попуна Територијалне бригаде су од великог значаја за популу, јер како се друштво и одређена друштвена заједница односи према попуни, тако ће се и појединац у оквиру те друштвене заједнице односити према истој, како га заједница не би одбацила или осудила.

Политика је мишљење и делатност усмерена на организацију живота људи и власти у заједници према њиховим потребама, вредностима и интересима. Политика је неодвојива од човека, али

¹⁷ Исто, стр. 64.

¹⁸ Исто, стр. 60.

се јавља у друштву као друштвена појава у ситуацији када човек успоставља заједницу с другим људима, односно, када се друштво може организовати у посебан вид организоване целине, то јест у државу. Политиком се успостављају и друштвене поделе на оне који владају и они којим се влада или у њихово име влада. Зато се политика често сматра и начином посредовања између различитих интереса у друштву и држави. Политиком у ширем смислу речи означава се управљање и усмеравање људске делатности ка остваривању одређених циљева у различитим сферама друштвеног живота.¹⁹

Политички услови у којима се остварују национални интереси Републике Србије и штити Република Србија од изазова, ризика и претњи дефинисани су кроз Стратегију националне безбедности Републике Србије. Спровођењем политике националне безбедности, поред заштите и остварења националних интереса, стварају се претпоставке за политички, економски, социјални, културни и укупни друштвени развој Републике Србије. Основни ставови, начела и опредељења политике националне безбедности, односно мере чијим предузимањем се спроводи политика националне безбедности, груписани су према националним интересима, односно циљевима Републике Србије на које се непосредно односе.²⁰

Основни национални интереси Републике Србије су: очување суверености, независности и територијалне целовитости Републике Србије, очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана, очување постојања и заштита српског народа где год он живи, као и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета, очување мира и стабилности у региону и свету, европске интеграције и чланство Републике Србије у Европској унији, економски развој и укупни просперитет и очување животне средине и ресурса Републике Србије.²¹

Национални интереси Републике Србије који се директно односе на очување суверености, независности и територијалне целовитости, очување унутрашње стабилности и безбедности, очување постојања и заштита српског народа и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета и

¹⁹ Пешић, З., *Политички систем*, Висока школа струковних студија за криминалистику и безбедност, Ниш, 2011, стр. 12.

²⁰ *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник РС, бр. 94/2019, стр. 13.

²¹ Исто, стр. 11.

очување мира и стабилности у региону и свету, представљају политичке услове у којима се врши попуна Територијалне бригаде и Војске Србије у целини.

Политички услови у којима се врши попуна Територијалне бригаде умногоме утичу на исту. У зависности од тога каква је политика националне безбедности, који су основни интереси и циљеви Републике Србије и како све то утиче на целокупну безбедност друштва и грађана, толико ће попуна Територијалне бригаде бити квалитетна и адекватна.

Друштвено-политички услови у којима се врши попуна Територијалне бригаде су врло сложени и зависе од многих фактора. Да би попуна Територијалне бригаде била квалитетна и адекватна, друштво и политика мора позитивно утицати на појединца, на његово размишљање и расуђивање. Код сваког појединца је потребно развити свест и указати му на потребу да у сваком тренутку, без обзира на околности, буде спреман да да свој максимум у заштити државе и друштва, а тиме и у заштити своје породице и себе.

Услови безбедносног окружења у којима се врши попуна Територијалне бригаде

Безбедност једне државе подразумева стање заштићености њених интереса од опасности, односно од угрожавања и повређивања основних елемената државе, тачније државне власти, становништва, територије и правног поретка. Безбедност као функција је усмерена на спречавање свих облика претњи, притисака и других опасности споља и изнутра.²²

Безбедност Републике Србије јесте објективно стање заштићености њених националних вредности и интереса од свих облика угрожавања, те субјективан осећај безбедности грађана Републике Србије. Представља резултат утицаја стратегијског окружења и предузетих мера и активности државних органа и институција у извршавању безбедносних функција, те деловања других субјеката у свим областима друштвеног живота.²³

Безбедносно окружење подразумева скуп спољашњих и унутрашњих безбедносних фактора који директно утичу на државу, а

²² Стајић, Љ., *Основи безбедности*, Полицијска академија, Београд, 2002, стр. 24.

²³ *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник РС, бр. 94/2019, стр. 1.

подразумевају одређене изазове, ризике и претње. Савремено безбедносно окружење непрестано се мења, доносећи нове и различите изазове, ризике и претње који су у највећој мери израз људског деловања и чији је исход, у основи, тешко предвидив. Различити изазови, ризици и претње остварују утицај на одрживост мира и безбедности, и проузрокују широк спектар конфликта.

Република Србија настоји да, као војно неутрална држава, непрестано унапређује свој систем безбедности ради постизања што ефикаснијег одговора на изазове, ризике и претње безбедности. С обзиром на то да се актуелни изазови, ризици и претње најчешће испољавају у сложенем окружењу и зависе од више спољних и унутрашњих чинилаца, у Стратегији националне безбедности Републике Србије, сваки од њих је посебно анализиран.²⁴ У односу на то које последице могу да изазову у Стратегији националне безбедности, идентификовани су најзначајнији изазови, ризици и претње безбедности Републике Србије и на сваки од њих директно или индиректно може да утиче попуна Територијалне бригаде, а самим тим и Војске Србије у целини.

Пре него што се дефинише и објасни како и на који начин изазови, ризици и претње могу да утичу на попуна, исти ће у наставку бити дефинисани. Изазови су могући, потенцијални, латентни облици угрожавања безбедности државе, друштва и појединца, представљају извориште ризика и претњи и распростиру се кроз војну, политичку, економску, еколошку и др. димензије безбедности. Вредност изазова је у почетку неутрална за опстанак државе и друштва и зависно од реакције може имати позитиван предзнак – у разрешавању, или негативан – у даљем степеновању кроз ризике и претње. Ризици су ближи, видљивији и јасније мерљиви облици угрожавања државе, друштва и појединца, извориште су безбедносних претњи, а ширина њиховог утицаја има јаснији појавни облик. Имају негативан предзнак јер угрожавају опстанак државе, друштва и појединца, али могу и указати на могућност избегавања негативних последица и њихово повољно решење по објекат безбедности. Претње су непосредни облици угрожавања безбедности државе и друштва или појединца, оне су врста притиска, чинилац кризе или неког сукоба, којим се жели нанети штета са позиције силе да би се објекат безбедности присилио на одређене уступке. Претње имају за последицу јасне, предвидиве облике угрожавања – рат, оружане сукобе, (не)оружано

²⁴ Исто, стр. 8.

насилје, тероризам, различите облике санкција, блокада, којима се угрожава опстанак државе и друштва. Кроз сагледавање суштине ових појмова може се закључити да они као такви представљају услове безбедносног окружења који директно утичу на попуну Територијалне бригаде и Војске Србије у целини, а најзначајнији су дефинисани у Стратегији националне безбедности Републике Србије.

Као најзначајнији изазови, ризици и претње, односно услови безбедносног окружења, идентификовани су: оружана агресија, сепаратистичке тежње, оружана побуна, тероризам, пролиферација оружја, етнички и верски екстремизам, обавештајна делатност, организовани криминал, наркоманија и елементарне непогоде.²⁵

СУБЈЕКТИ ПОПУНЕ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

Под субјектима попуне Територијалне бригаде подразумевају се све организационе целине Министарства одбране и Војске Србије, са својим људским потенцијалима, који се баве попуном и сва лица из сталног састава (официри, подофицири, професионални војници и цивилна лица) и резервног састава (резервни официри, резервни подофицири и резервни војници). На основу наведеног, субјекти попуне Територијалне бригаде се могу поделити у две основне категорије. Лица из ВС и МО који се баве попуном ратних јединица Војске Србије и највећим делом лица из резервног састава којима се попуњавају ратне јединице Војске Србије, резервни официри, резервни подофицири и резервни војници. Кроз описивање субјекта који се баве попуном ратних јединица резервним саставом биће сагледана њихова намена и начин ангажовања у попуни ратних јединица, као и одговорност субјеката у попуни. Кроз опис субјеката који попуњавају Територијалне бригаде биће дефинисано шта је резервни официр, резервни подофицир и резервни војник и како су они дефинисани кроз нормативно-доктринарна документа.

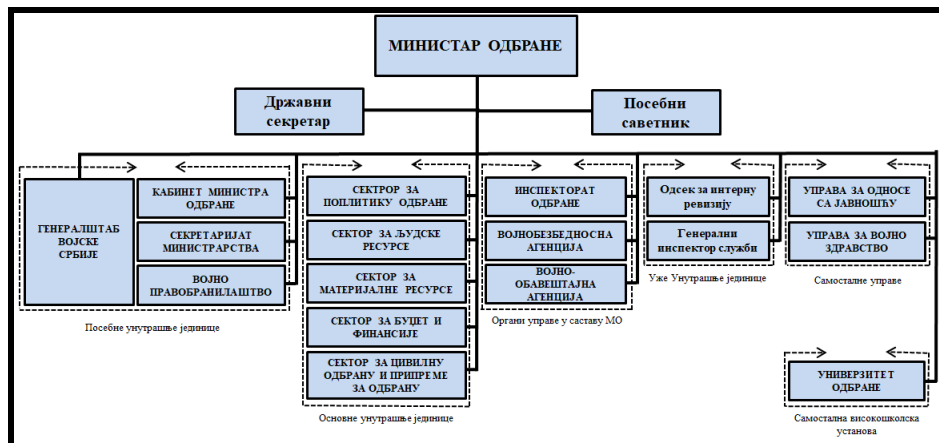
Субјекти који се баве попуном Територијалне бригаде

Субјекти који се баве попуном Територијалне бригаде могу се поделити у две целине, Министарство одбране и Војска Србије. Министарство одбране и Војска Србије представљају две основне

²⁵ Исто, стр. 8.

целине од којих полази, али се и завршава попуна Територијалне бригаде, јер је то један затворен процес у коме учествују обе целине и једна другу употпуњују.

У организационом смислу Министарство одбране се састоји од више организационих целина (Слика 1).

Слика 1 - Организациона структура Министарства одбране ²⁶

У оквиру Министарства одбране налазе се Основне унутрашње јединице (Сектори), задужени за одређене послове и обавезе Министарства одбране. У оквиру Основних унутрашњих јединица се налази и Сектор за цивилну одбрану и припреме одбране. Сектор за цивилну одбрану и припреме одбране је поред великог броја надлежности надлежан и за војну, радну и материјалну обавезу (за потребе овог чланка истиче се значај војне обавезе јер води ка схватању попуне ратних јединица). Сектором за цивилну одбрану и припреме одбране руководи помоћник министра за цивилну одбрану и припреме одбране. У сектору су образоване следеће унутрашње јединице: Управа за обавезе одбране, Одељење за заједничке послове и Група за војнополицијске послове.

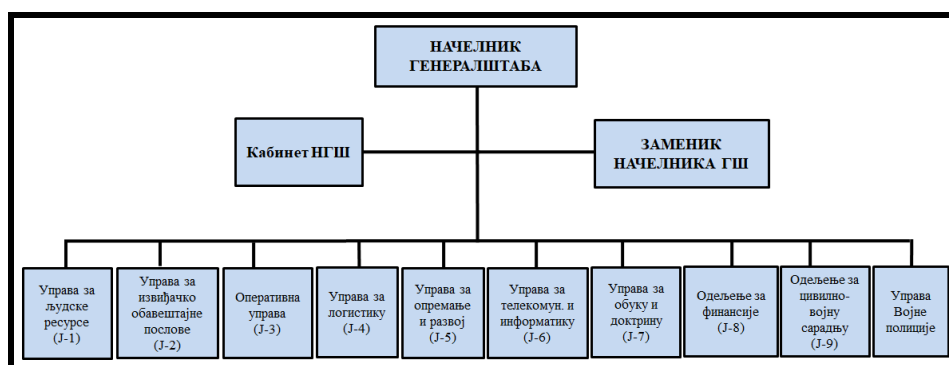
Управа за обавезе одбране у свом саставу има територијалне органе и то: Регионални центар МО Београд, Регионални центар МО Нови Сад, Регионални центар МО Ваљево, Регионални центар МО Ниш и Регионални центар МО Крагујевац. Регионални центри МО у

²⁶ *Службеног гласника Министарства одбране*, <http://www.mod.gov.rs/cir/4346/organizaciona-struktura-ministarstva-odbrane-4346>. (26. 5. 2020).

свом саставу имају центре МО за локалну самоуправу (ЦМО се налазе у сваком округу на територији Републике Србије).

У оквиру Управе за обавезе одбране налази се Одељење за војну, радну и материјалну обавезу које се бави пословима војне, радне и материјалне обавезе, у оквиру чега и попуном ратних јединица. У сваком од наведених Регионалних центара Министарства одбране налази се Одељење за војну, радну и материјалну обавезу и послове мобилизације који планира, организује и спроводи попуну ратних јединица лицима резервног састава. На нивоу центара Министарства одбране за локалну самоуправу налазе се референти који се баве пословима војне и материјалне обавезе, у склопу чега и попуном ратних јединица лицима из резервног састава и стварима из пописа.

Друга основна целина која се бави попуном Територијалних бригада је Генералштаб Војске Србије, који у свом саставу такође има одређене организационе целине (Слика 2).

Слика 2 - Организациона структура Генералштаба ВС (2021)

У оквиру Генералштаба Војске Србије налазе се Управе и Одељења која реализују задатке и обавезе везане за функционисање Војске Србије. Свака од Управа и Одељења има своје надлежности, задатке и обавезе које реализује. Управа за опремање и развој (J-5) је интервидовска организациона целина Генералштаба Војске Србије намењена за дугорочно планирање употребе, пројектовање организације, припрему мобилизације Војске (истиче да је Управа за опремање и развој (J-5) у оквиру Генералштаба Војске Србије основ и стуб одакле креће поступак попуне ратних јединица резервним саставом) и опремање наоружањем и војном опремом.

У оквиру Управе за планирање и развој налази се Одељење за организацију и мобилизацију које се бави пословима попуне ратних јединица. У оквиру Одељења као посебан одсек који се бави попуном је Одсек за мобилизацију који између осталог учествује у реализацији послова војне, радне и материјалне обавезе (послови који се директно односе на попуну ратних јединица резервним саставом).

Поред организационе јединице Генералштаба Војске Србије која се бави попуном Територијалне бригаде, истом се бави и Команда за обуку (Команда Територијалних снага) која у свом саставу има организациону јединицу која се бави пословима организације и мобилизације. Организациона јединица која се бави мобилизацијом и попуном је Одељење за планирање и развој Т-5, које у свом саставу има Групу за планирање и Одсек за мобилизацију и организацију, које се у склопу послова мобилизације бави и попуном Територијалних бригада.

У оквиру Команди за развој Територијалних бригада постоје организацијске јединице (Група за мобилизацију Б-5) које се баве пословима мобилизације и попуне. Група за мобилизацију Б-5 у Командама Територијалних бригада обавља послове који се односе на планирање, организовање и реализацију задатака из области мобилизације и организације, у склопу чега и попуне ратних јединица бригаде.

Субјекти којима се попуњава Територијална бригада

Субјекти којима се попуњава Територијална бригада су тежишно лица из резервног састава, резервни официри, резервни подофицири и резервни војници. Како ниједан закон, упутство или правило није децидно дефинисало шта је резервни официр, резервни подофицир и резервни војник, анализом закона, упутстава и правилника и њиховим поистовећивањем са официрима, подофицирима и војницима биће дефинисан њихов статус. По Закону о Војсци Србије,²⁷ официр је лице високог образовања, оспособљено за обављање војних дужности, које је у радном односу на неодређено време, односно на одређено време, подофицир је лице најмање средњег образовања, оспособљено за обављање војних дужности, које је у радном односу на неодређено време, односно на одређено време, професионални војник је лице које има најмање основно образовање, које је одслужило војни рок под

²⁷ Закон о Војсци Србије, Службени гласник РС, бр. 116/2007.

оружјем или је на други начин војно обучено и које је у радном односу на одређено време ради обављања војних дужности.²⁸

Правилник о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви дефинише да резервни официр мора да има стечену високу стручну спрему.²⁹ Резервни официр је лице из резервног састава који има стечено високо образовање и који је стручно оспособљен за дужност официра. Овај правилник кроз своје чланове није дефинисао поступање са резервним официрима који немају високо образовање, већ су у чин резервног потпоручника (резервног официра) произведени са завршеном средњом школом због тога што је закон осамдесетих година то дозвољавао, а у Територијалним бригадама их има од 50% до 70% од укупног броја распоређених резервних официра. Ти резервни официри су чина од потпоручника до капетана и немају могућност унапређења у виши чин, јер и после реализоване потребне обуке, не могу да се унапреде пошто не испуњавају услове, односно немају завршену високу стручну спрему. Због оваквог неусклађеног правилника са стањем и проблемима у ратним јединицама неки резервни официри у чину потпоручника и поручника имају од 45 до 55 година и немају могућност да се унапреде у виши чин, самим тим ни мотивацију за учешће на обуци и вежбама резервног састава.

Наведени правилник дефинише да резервни подофицир мора да има најмање четврти степен стручне спреме.³⁰ Резервни подофицир је лице из резервног састава који има четврти степен стручне спреме и који је стручно оспособљен за дужност подофицира. Када се говори о произвођењу резервних подофицира у први подофицирски чин, наведеним правилником је дефинисано да се млађи водник може произвести у чин водника у резерви ако испуњава опште услове и ако има четврти степен стручне спреме.³¹ Измене и допуне Правилника о унапређивању у чинове војника,

²⁸ Исто, члан 9.

²⁹ *Правилник о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви*, Службени војни лист бр. 21/2009, члан 10.

³⁰ Исто, члан 16.

³¹ Исто, члан 15.

ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви дефинишу да се разводник у резерви, десетар у резерви и млађи водник у резерви који испуњава опште услове и има најмање четворогодишње средње образовање може произвести у чин водника у резерви након завршеног Основног курса за подофицире.³² Основни курс за резервног подофицира се реализује у Центру за обуку подофицира и траје 30 дана. Наведене измене и допуне правилника су дефинисале да се до 2019. године разводник у резерви, десетар у резерви и млађи водник у резерви може унапредити у чин водника у резерви ако је од претходног унапређења провео најмање 15 дана на војној вежби или другој одговарајућој обуци у јединицама, односно установама Војске Србије и ако је по завршеној војној вежби или другој одговарајућој обуци оцењено да може успешно обављати дужност за коју је предвиђен за постављење. Наведени правилник и измене и допуне правилника дефинишу да за произвођење или унапређење у виши чин подофицира у резерви лице мора да има најмање четворогодишње средње образовање. То подразумева да резервни подофицири са мањим степеном стручне спреме неће бити унапређени у виши чин. Поред тога овакав начин и правила произвођења резервних подофицира отежавају рад и онемогућавају произвођење потребног броја резервних подофицира за Територијалне бригаде, ако је познато да је око 60% до 70% војника постављено на месту подофицира. Поред тога, просек година резервних подофицира у Територијалним бригадама је између 45 и 50 година јер је већина резервних подофицира пензионисана, а није им истекла војна обавеза. Правилник и измене и допуне правилника дефинишу два велика ограничења који Територијалним бригадама стварају проблем; први проблем је степен стручне спреме, јер је већи број резервних војника са трећим степеном стручне спреме, док је други проблем трајање Основног курса за подофицире од 30 дана, што представља проблем за лица из резервног састава, јер су дуго одсутни од породице и посла без додатне накнаде.

³² *Правилник о изменама и допунама Правилника о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви*, Службени војни лист бр. 13/2015., члан 15.

Резервни војници су сви војници који су одслужили редовни војни рок са оружјем до 2010. године или добровољни војни рок са оружјем од 2010. године до данас. Код резервних војника се такође јавља проблем у попуни Територијалних бригада, јер је број војника на добровољном служењу војног рока релативно мали и не омогућава подмлађивање Територијалних бригада резервним војницима у односу на број распоређених војника који су из године у годину све старији. Такође се јавља проблем са попуном одређених критичних специјалности, јер не постоји, односно не обучава се довољан број војника тих номенклатурних ознака.

Субјекти попуне су веома значајни и имају незаменљиву улогу када се говори о попуни Територијалних бригада резервним саставом. Са једне стране, субјекти који се баве попуном Територијалних бригада су значајни јер се њиховим правилним ангажовањем и планирањем попуне Територијалних бригада омогућава да она буде правилно и адекватно попуњена. Са друге стране, субјекти којима се попуњавају Територијалне бригаде, су на свој специфичан начин још значајнији, јер без њих није могуће постићи правилност и адекватност, односно не би било могуће извршити попуну, не само Територијалних бригада, него и свих ратних јединица Војске Србије. На основу свега наведеног, може се закључити, да су сви наведени субјекти значајни, али да су субјекти којима се попуњава Територијална бригада значајнији, јер од њих директно зависи правилност попуне. На квалитет рада субјеката који се баве попуном директно негативно утиче база лица из резервног састава којима се попуњавају Територијалне бригаде, што доводи до тога да се Територијална бригада не може правилно попунити ако нема адекватних лица са којима ће се извршити њена попуна.

ЦИЉЕВИ ПОПУНЕ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

Обезбеђење високо мотивисаног и оспособљеног људства из резервног састава, спремног да се на оглас мобилизације правовремено одазове и да уз додатну обуку буде спремно за извршавање постављених мисија и задатака представља основни циљ који би се остварио адекватном попуном Територијалне бригаде у квантитативном и квалитативном смислу. Да би се обезбедило мотивисано и оспособљено људство за попуну Територијалне бригаде, потребно је прво обезбедити адекватну базу из које ће се вршити попуна Територијалних бригада, као и попуна ратних јединица Војске Србије. Да би се обезбедила адекватна база,

неопходно је променити тренутни начин њене попуне и обезбеђења лица из резервног састава. Поред обезбеђења адекватне базе, потребно је свеобухватно приступити попуни Територијалних бригада и у складу са нормативно-доктринарним документима тежити обезбеђењу правилне и адекватне попуне.

Обезбеђење квалитетне базе из које се врши попуна Територијалне бригаде

Да би попуна Територијалних бригада била адекватна, мора да се обезбеди квалитетна база лица из резервног састава из које ће се вршити попуна. Како је већ наведено, попуна Територијалних бригада се врши резервним официрима, резервним подофицирима и резервним војницима. Попуна резервним официрима се врши на два начина, лицима која успешно заврше Курс резервних официра и официрима којима је престала професионална војна служба због одласка у пензију или неког другог разлога који није здравствене природе (прекид радног односа раскидом уговора и сл.).

Курс за резервне официре планира организациона јединица Министарства одбране надлежна за послове војног школства, на предлог Генералштаба Војске Србије и организационе јединице Министарства одбране надлежне за послове војне обавезе, у сарадњи са високим војним школама које организују курсеве за резервне официре.

Други начин обезбеђења базе из које се ратне јединице попуњавају резервним официрима су официри којима је престала професионална војна служба, али није и војна обавеза. Након престанка професионалне војне службе официру, јединица Војске Србије код које је официру престала професионална војна служба у обавези је да персонални картон официра достави надлежном Центру за локалну самоуправу, који по добијању картона официра преводи у резервни састав и њиме попуњава ратну јединицу. Са једне стране, овакав начин попуне ратних јединица је добар, јер се јединица попуњава квалитетним и искусним резервним официром, док је са друге стране и лош, јер је тај резервни официр у одређеној старосној доби када не може да да свој максимум, са одређеним здравственим проблемима и недовољно физички спреман за задатке који се постављају пред ратну јединицу.

Попуна резервним подофицирима се такође врши на два начина, усавршавањем кроз Основни курс за резервне подофицире и као и код официра, подофицирима којима је престала професионална војна служба због одласка у пензију или неког другог

разлога који није здравствене природе (прекид радног односа раскидом уговора и сл.). Поступак обезбеђења резервних подофицира дефинисан је Правилником о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви³³ и изменама и допунама правилника³⁴.

Други начин обезбеђења базе из које се ратне јединице попуњавају резервним подофицирима је идентичан као и за резервне официре, односно подофицирима којима је престала професионална војна служба, али није и војна обавеза.

Попуна Територијалних бригада резервним војницима се врши након што војници на служењу војног рока заврше исти и постану лица из резервног састава. Годишње војни рок заврши од 1200 до 1800 војника, што није довољно да се обезбеди адекватна база одакле се врши попуна ратних јединица, па Територијалне бригаде, због немогућности подмлађивања војницима у складу са потребама, старе. Од почетка 2018. године, ради ублажавања ових последица и недовољног броја војника на служењу војног рока од планираног, започето је оспособљавање лица из резервног састава старијих од 30 година, која су преведена у резервни састав, а нису завршила одговарајућу обуку. Оспособљавање се реализује у два термина по 15 дана, у првом делу су одазвана лица реализовала основну обуку у центрима за основну обуку, док су у другом делу, такође у трајању од 15 дана реализовала специјалистичку обуку у центрима за специјалистичку обуку, након чега су бивали оспособљени за одређене војноевиденционе специјалности. Овакав начин је ублажио последице недовољне базе из које се ратне јединице попуњавају резервним војницима, али не у потребној мери.

³³ *Правилник о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви*, Службени војни лист бр. 21/2009.

³⁴ *Правилник о изменама и допунама Правилника о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви*, Службени војни лист бр. 13/2015.

Адекватност попуне Територијалне бригаде

Под адекватношћу попуне Територијалне бригаде подразумева се да је попуна резервним официрима, резервним подофицирима и резервним војницима у складу са уредбом која дефинише критеријуме за распоређивање грађана и материјалних средстава за потребе одбране и попуне Војске Србије.³⁵ У ратне јединице Војске Србије, војне јединице и војне установе Министарства одбране, цивилну заштиту и друге снаге одбране распоређују се грађани војни обвезници са најближе територије, односно чије је пребивалиште или место рада најближе мобилизацијском месту – зборишту ратне јединице, односно установе која се попуњава.³⁶ У случају да се попуна не може извршити са најближе територије, односно Центра министарства одбране који је надлежан за попуну, попуна се може извршити и екстериторијално, са друге територије и Центра министарства одбране који има адекватно лице из резервног састава. Војном обвезнику се утврђује један ратни распоред, којим му се одређује дужност на коју се јавља приликом мобилизације.³⁷

Распоређивање војника у резерви за попуну Војске Србије и војних јединица и војних установа Министарства одбране врши се по дефинисаним критеријумима.³⁸ Ради попуне командних дужности у ратне команде, јединице и установе Војске Србије, резервни официри и резервни подофицири распоређују се такође по дефинисаним критеријумима.³⁹

Адекватност, односно правилност попуне Територијалне бригаде се анализира кроз анализу ратне попуне ратних јединица у сарадњи са територијалним органима Министарства одбране у циљу предузимања мера за побољшање попуне. Део дефинисаних тачака за анализу ратне попуне се конкретно односи на адекватност попуне.⁴⁰ Анализу ратне попуне врше Генералштаб Војске Србије, команде, јединице и установе приликом израде годишњих прегледа ратне попуне.⁴¹

³⁵ Уредба о критеријумима за распоређивање грађана и материјалних средстава за потребе одбране и попуне Војске Србије, Службени војни лист бр. 28/2010.

³⁶ Исто, члан 4.

³⁷ Исто, члан 6, став 1.

³⁸ Исто, члан 8.

³⁹ Исто, члан 11.

⁴⁰ *Правило о мобилизацији Војске Србије*, МО, Сектор за политику одбране, Београд, 2016, стр. 66.

⁴¹ Исто, стр. 67.

Побољшање попуне ратне јединице постиже се: усклађивањем регрутовања са потребама попуне; избором и распоредом резервног састава одговарајућих номенклатурних ознака на формацијска места и дужности према утврђеним критеријумима; подмлађивањем попуне ратне јединице; обуком и преобуком резервног састава; рејонизацијом попуне; сужавањем територије са које се врши попуна и ангажовањем лица сродних занимања из грађанства.⁴²

Код попуњености Територијалне бригаде људством (квалитативној и квантитативној, по категоријама и номенклатурним ознакама) и стварима из пописа по врстама, кроз анализу тренутног стања може се рећи да су Територијалне бригаде људством и стварима из пописа, у квантитативном смислу, попуњене у складу са формацијом. Када се говори о квалитативној попуни, тежишно се разматра правилност распореда лица из резервног састава и старосна структура лица из резервног састава и ствари из пописа.

Под правилношћу распореда лица из резервног састава подразумева се да ли су лица из резервног састава правилно постављена у складу са одговарајућом војноевиденционом специјалношћу или заменитељем за ту специјалност. Код резервних официра проценат попуне адекватном специјалношћу или заменитељем није на потребном нивоу. Код резервних подофицира проценат попуне адекватном специјалношћу или заменитељем је врло низак и мањи од процента попуне код официра. Највећи проблем је постављење војника на месту подофицира. Постављење резервних војника на место подофицира дефинисано је Правилном о мобилизацији: „Ако се не може извршити попуна формацијских места резервних подофицира резервним подофицирима, уместо њих у ратне јединице, изузетно, могу се распоредити војници у резерви одговарајуће номенклатурне ознаке или стручне оспособљености који се планирају за упућивање на курсирање и усавршавање и стварање услова за произвођење у чин подофицира, у складу са важећим прописима“.⁴³ Адекватност попуне Територијалне бригаде резервним војницима је највећа иако је карактеристична неадекватна попуна специјалностима код пешадијског наоружања и пешадијских оруђа која су касније уведена у јединице Војске Србије.

⁴² Исто.

⁴³ Исто, стр. 26.

Старосна структура у Територијалним бригадама је неповољна и негативно утиче на ратну попуу ратних јединица. Када се говори о критеријумима који дефинишу да се Територијалне снаге попуњавају лицима из резервног састава до 45 година, најнеповољније стање је код резервних официра, јер је велики проценат старији од 45 година, док је део резервних официра старији и од 55 година. Поред овог проблема, критеријум дефинише да се на дужност командира водова постављају резервни официри до 40 година живота, а велики број наведених лица је старији од 40 година. Критеријуми такође дефинишу да се на дужност командира чете постављају резервни официри до 45 година старости, што је у Територијалним бригадама такође неповољно, јер преовлађују резервни официри, командири чета са преко 45 година живота. Код резервних подофицира је стање слично. Такође, иако је у складу са критеријумима да се на дужност командира одељења постављају резервни подофицири до 40 година живота, велики број подофицира је старији од 40 година. Старосна структура резервних војника је далеко повољнија, јер је врло мали број распоређених резервних војника преко 45 година старости, што је занемарљиво, јер критеријуми дозвољавају да се на одређене дужности могу распоређивати војници у резерви – мушкарци до 55, а жене – до 50 година живота, ако нема војника у резерви млађих годишта⁴⁴.

Да би се старосна структура одржала на потребном нивоу или побољшала, ратна јединица предлаже планове подмлађивања резервних официра, резервних подофицира и резервних војника и доставља их надлежном центру Министарства одбране за локалну самоуправу.⁴⁵ Како је већ наведено, тренутна база из које се попуњавају и из које се врши подмлађивање лица из резервног састава распоређеног у Територијалне бригаде није добра. То потврђују и планови подмлађивања које центри Министарства одбране за локалну самоуправу не могу да реализују, иако се за подмлађивање тежишно предлажу само лица којима истиче војна обавеза.

Тренутна попуна Територијалних бригада је врло неповољна, посебно резервним официрима и резервним подофицирима, посебно у квалитативном смислу, односно старосној структури

⁴⁴ Уредба о критеријумима за распоређивање грађана и материјалних средстава за потребе одбране и попуе Војске Србије, Службени војни лист бр. 28/2010, члан 8, став 3.

⁴⁵ *Правило о мобилизацији Војске Србије*, МО, Сектор за политику одбране, Београд, 2016, стр. 67.

резервних официра и резервних подофицира. У Територијалним бригадама које су већим делом попуњене лицима из резервног састава, стање квалитативне попуње је врло неповољно, посебно резервним официрима и резервним подофицирима, јер је просечна старост резервних официра и резервних подофицира преко 50 година. Како је попуна Територијалне бригаде лицима из резервног састава један од кључних чинилаца припрема за одбрану, намеће се потреба за унапређењем стања попуње налажењем адекватног решења за побољшање исте, односно на указивање на потребу хитне промене организацијског решења обезбеђења адекватне попуње.

ЕФЕКТИ ИЗВРШЕНЕ ПОПУНЕ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

Територијалне бригаде, као део Војске Србије, у највећој мери се попуњавају резервним саставом, а по својој намени организују се у снаге ојачања. Територијалне снаге (Територијалне бригаде), као снаге ојачања, попуњавају се већим делом лицима из резервног састава, док мањи део попуње Територијалне бригаде чини стални састав. Територијалне снаге су опремљене и оспособљене за извршавање задатака одбране територије у додељеним зонама одговорности и тежишно се попуњавају пасивном резервом.

Правилно извршена попуна Територијалне бригаде резервним саставом, њихова мотивисаност, оспособљеност и правовремен одзив има позитиван ефекат на оперативне способности војске у целини, а самим тим и на укупну безбедност и одвраћање од могућег угрожавања безбедности Републике Србије споља и изнутра од стране индикатора угрожавања.

Такође, ефекти правилно извршене попуње Територијалне бригаде могу се степеновати од највишег до најнижег, сразмерно циљу остварене адекватне попуње Територијалне бригаде. Најзначајнији ефекат адекватне попуње Војске Србије огледа се у способности одвраћања од претњи безбедности, средњи ефекат се огледа у способности спречавања могућих претњи безбедности и најнижи ефекат попуње огледа се у способности супротстављања унутрашњим и спољашњим претњама безбедности.

Одвраћање од претњи безбедности подразумева способност једне државе да својим укупним одбрамбеним потенцијалима искаже такву снагу и опредељеност за одбраном својих интереса,

што ће одвратити потенцијалне носиоце угрожавања безбедности. Да би држава могла да има снаге и могућности да одврати потенцијалне носиоце угрожавања безбедности, веома је значајна адекватна попуна свих снага одбране, а самим тим и попуна Територијалних бригада. Бригада је намењена за извођење операција, на копну у додељеној зони операције, ради одбране територије, који пресудно утиче на исход оружаног сукоба у тактичким размерама.⁴⁶ Намена Територијалне бригаде наводи на закључак да иста мора бити способна да одговори својој намени која јој је дефинисана, а може адекватно одговорити само ако је правилно попуњена. Кроз приказивање способности, посебно Територијалних снага, одвраћање потенцијалних носилаца угрожавања безбедности Републике Србије, посебно носилаца угрожавања стабилности и суверенитета државе, било би ефектније и подигнуто на виши ниво.

Спречавање појаве могућих претњи безбедности представља способност државе да употребом снага одбране, превентивним деловањем спречи јасније, видљиве и мерљиве облике угрожавања безбедности. На спречавање појаве могућих ризика безбедности попуна Територијалних бригада нема неки посебан значај, јер у спречавању појаве претњи безбедности већи значај имају снаге Министарства унутрашњих послова и снаге за реаговање⁴⁷ Војске Србије.

Да би се држава успешно супротставила унутрашњим и спољашњим, војним и невојним претњама безбедности, мора да има јаку, стабилну, обучену и добро организовану војску, која ће моћи да одговори на све претње безбедности. Република Србија због свог положаја и позиције мора бити спремна да се адекватно супротстави унутрашњим и спољашњим претњама безбедности, а то неће бити у стању, ако нема увек спремне снаге одбране и нема могућност правовременог ангажовања снага ојачања.⁴⁸

⁴⁶ *Правило Територијална бригада (привремено)*, МО, Генералштаб ВС, Команда за обуку, Београд, 2014, стр. 9.

⁴⁷ Снаге за реаговање чине модерно опремљене, оспособљене и попуњене јединице високог степена развијености, које представљају основну снагу Војске Србије за реаговање на претње безбедности, *Доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2010, стр. 37.

⁴⁸ Снаге ојачања чине део Војске Србије опремљен и оспособљен за извршавање задатака одбране територије у додељеним зонама одговорности и попуњавају се из резерве, *Доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2010, стр. 37.

Територијалне бригаде чине основу снага ојачања и поред намене за одбрану територије у додељеним зонама одговорности, који је један од основних задатака, Територијалне бригаде се могу ангажовати и у супротстављању невојним облицима угрожавања безбедности. Основна намена Територијалних бригада у супротстављању невојним претњама безбедности је у заштити и помоћи цивилним властима на отклањању последица природних и техничко-технолошких несрећа. Познато је да природне непогоде и катастрофе и техничко-технолошке несреће настају непредвиђено, непланирано, изненадно и брзо. Такав специфичан настанак непогода, катастрофа и несрећа захтева брзу реакцију и деловање свих расположивих ресурса државе у циљу отклањања последица и смањења негативних појава по живот и здравље угроженог становништва. Намена Територијалне бригаде у овом сегменту, на помоћи угроженом становништву, намеће потребу способности Територијалних бригада на брзу реакцију и попуно у циљу правовремене подршке угроженом становништву. Да би Територијалне бригаде могле да одговоре на овакве невојне изазове, ризике и претње, морају бити адекватно и правилно попуњене. Од времена које је потребно да Територијална бригада буде способна и спремна да одговори постављеним задацима зависи живот становништва на угроженом подручју.

Ефекти правилно извршене популе Територијалне бригаде нису видљиви до тренутка док не постоји потреба за употребом исте у борби против носилаца и изазивача претњи безбедности. Иако ефекти нису видљиви, неопходно је да попуна Територијалне бригаде непрекидно буде правилна и адекватна, како би у случају потребе Територијална бригада била спремна и способна да одговори постављеним изазовима, ризицима и претњама безбедности. Са тренутним стањем у Територијалним бригадама, ефекат који би био постигнут, не би био потпун и адекватан.

ЗАКЉУЧАК

Значај популе Територијалних бригада је велики, узимајући у обзир проблеме који се јављају у обезбеђењу како квантитативне, тако и квалитативне популе резервним саставом ратних јединица. Неопходно је реално сагледати на ком нивоу и за реализацију којих мисија и задатака је са тренутном попуном оспособљен део

резервног састава Војске Србије, у односу на тренутну квантитативну и квалитативну попуу и шта је потребно изменити да би и резервни састав могао да одговори на све могуће изазове, ризике и претње који угрожавају Републику Србију.

Тренутни услови у којима се врши попуна Територијалне бригаде су веома сложени и на њих утиче велики број фактора, део је објективне, док је део субјективне природе. Иако је нормативно-правна регулатива детаљно и прецизно дефинисала начин попуне Територијалних бригада, тренутни друштвено-политички и безбедносни услови су врло сложени и не обезбеђују да се те норме и правила која су дефинисана нормативним документима у потпуности испуне. Из тог разлога је веома значајно радити на побољшању укупних услова и повећању свести људи о потреби да се обучавају и припремају за одбрану своје земље. Потребно је утицати на свест и понашање људи и убедити оне који долазе, да је неопходно и потребно служити држави, кроз служење војног рока, а затим и кроз службу у резервном саставу, јер ће само на тај начин осигурати безбедност своје земље. Део нормативно-правне регулативе и негативно утиче на стање попуне, посебно код резервних официра, због немогућности напредовања. Потребно је изменити нормативно-правну регулативу и омогућити напредовање резервним официрима са средњом школом до чина капетана. Овим би се повећала мотивисаност резервних официра за реализацију обуке, присуство вежбама и ангажовање у Територијалним бригадама.

За попуу Територијалних бригада најзначајнији су субјекти, посебно они којима се попуњава Територијална бригада. Ти субјекти су основни стуб постојања ратних јединица и без њиховог постојања не би било ни ратних јединица. Из тог разлога је потребно детаљно извршити анализу лица из резервног састава на нивоу Војске Србије и Министарства одбране и кроз анализу извршити поређење тренутног стања са стањем пре укидања обавезног служења војног рока. Сваке године стање лица из резервног састава у Територијалним бригадама се погоршава, а основни разлог је необезбеђивање довољног броја младих резервних официра, резервних подофицира и резервних војника, што је у директној вези са обавезним служењем војног рока.

Попуна Војске Србије је један од кључних чинилаца припрема за одбрану, а основни циљ попуне Територијалне бригаде је обезбеђење адекватних лица из резервног састава. Зато се намеће потреба за унапређењем стања попуне налажењем адекватног

решења за побољшање исте, односно на потребу хитне промене организацијског решења обезбеђења адекватне популе. Тренутни начин обезбеђења базе из које се врши попуна ратних јединица резервним официрима, резервним подофицирима и резервним војницима није показао добре резултате и није обезбедио адекватну попуу Територијалних бригада и Војске Србије резервним саставом. Због тога је сама попуна ратних јединица резервним саставом врло отежана и доведена у питање, посебно у годинама које долазе.

Територијалне бригаде са тренутним стањем популе не могу у потпуности да одговоре изазовима, ризицима и претњама безбедности који су идентификовани у Стратегији националне безбедности. У случају потребе Територијалне бригаде би могле да се употребе за реализацију постављених мисија и задатака, али би ефекти које би постигли тренутним стањем популе били много мањи. Било би потребно више напора, са већим потешкоћама и проблемима би били постигнути минимални ефекти, него да су јединице адекватно попуњене младим, способним и оспособљеним људством.

Литература

Стратегија националне безбедности Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 94/2019.

Закон о одбрани, Службени гласник РС, бр. 116/2007.

Закон о Војсци Србије, Службени гласник РС, бр. 116/2007.

Закон о војној, радној и материјалној обавези, Службени гласник РС, бр. 88/2009.

Доктрина Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2010.

Доктрина Копнене Војске, ГШ ВС, Београд, 2012.

Доктрина Управљања људским ресурсима Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012.

Доктрина командовања у Војсци Србије (привремена), ГШ ВС, Београд, 2016.

Правило Територијална бригада (привремено), ГШ ВС, КзО, Београд, 2014.

Правило о мобилизацији Војске Србије, МО, Сектор за политику одбране, Београд, 2016.

Одлука о обустави обавезе служења војног рока, Службени војни лист бр. 33/2010.

Уредба о критеријумима за распоређивање грађана и материјалних средстава за потребе одбране и популе Војске Србије, Службени војни лист бр. 28/2010.

Уредба о начину и поступку извршавања војне, радне и материјалне обавезе, Службени војни лист бр. 1/2012.

Упутство о поступању територијалних органа Министарства одбране у спровођењу мобилизације субјеката одбране, Службени војни лист бр. 8/2013.

Упутство о вођењу евиденције војних обвезника и радне и материјалне обавезе, Службени војни лист бр. 19/2013.

Упутство о регрутовању и попуни Војске Србије у миру и рату, Службени војни лист бр. 34/2018.

Правилник о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви, Службени војни лист бр. 21/2009.

Правилник о начину и условима за избор и о поступку избора регрута који ће се усавршаваати за резервне официре, Службени војни лист бр. 10/2011.

Правилник о изменама и допунама Правилника о унапређивању у чинове војника, ученика и студената војношколских установа и лица на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и о произвођењу и унапређивању официра у резерви и подофицира у резерви, Службени војни лист бр. 13/2015.

Марковић, Д., Булатовић, И., *Социологија*, Висока школа струковних студија, Београд, 2014.

Пешић, З., *Политички систем*, Висока школа струковних студија за криминалистику и безбедност, Ниш, 2011.

Стајић, Љ., *Основи безбедности*, Полицијска академија, Београд, 2002.

Стајић, Љ., *Основи безбедности*, Издавачка кућа „Драганић“, Београд, 2006.

Орлић, Д., *Појмовно одређење изазова, ризика и претњи у процесу преобликовања међународне безбедности*, Војно дело, број 3/04.

Сајт Министарства одбране,
<http://www.mod.gov.rs/cir/4346/organizaciona-struktura-ministarstva-odbrane-4346>. (26. 5. 2020).

THE SPECIFICS OF FILLING TERRITORIAL BRIGADES

Nebojša Ž. Marković
Serbian Armed Forces, Training Command, 3rd Training Centre, Leskovac,
Republic of Serbia
e-mail: nebojsa.markovic3@gmail.com, **corresponding author**

FIELD: military science
ARTICLE TYPE: review paper

Abstract

The article discusses the specifics of filling the territorial brigade with reserve manpower, the way of filling in, the problems that arise in the filling, and the conditions necessary to meet for adequate filling. The main objective of this research is to describe the current way, i.e., the model of securing the reserve base from which the territorial brigades are being remanded in. The work also aims to point to problems in the current filling of territorial brigades with manpower from the reserve force. As a result of the research, it is noted that the current fill of territorial brigades is problematic, especially for reserve officers and reserve non-commissioned officers, specifically in a qualitative sense, i.e., age structure. In the event of a need, territorial brigades could be used to accomplish set missions and tasks, but the effects they would achieve with the current state of the fill would be much smaller.

Keywords: territorial brigade, reserve officers, reserve non-commissioned officers, reserve soldiers

Датум пријема чланка: 12. 3. 2021.

Датум достављања исправки рукописа: 14. 5. 2021.

Датум коначног прихватања чланка за објављивање: 23. 8. 2021.

© 2024 The Authors. Published by Novi Glasnik ([https:// www.noviglasnik.mod.gov.rs](https://www.noviglasnik.mod.gov.rs)). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

